

مضامین و شیوه سرایش مناجات و دعا در اشعار عطار

ماه نظری

دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی کرج. ایران

چکیده

رابطه تکوینی و فقر ذاتی انسان نسبت به خدا، فطرت خداجویی انسان را اشیاع نمی کند، ناگزیر دست به مناجات و دعا برمی دارد و از سر نیاز به نیایش برمی خیزد. چنان که اهداف دعا و نیایش در اشعار عطار تأکید بر اظهار عجز و بندگی دارد. دعا یکی از زمینه‌های ارتباط اوبا خدا که در انواع و اشکال مختلف آن آئینه ای برای انعکاس احوال و احساسات و تجارب دینی و عرفانی است. اهمیت موضوع، به طور کلی، بیشتر استغاثه‌های عارفانه‌اش، بر محور نیازهای - روحی و معنوی استوار است، نه - درخواست‌های دنیایی و مادی. در این مناجات‌ها، عطار در صحنه‌ی راز و نیاز، انس - بامعبود، از حیرت و آشفتگی خویش پرده برمی دارد و صادقانه اعتراف می کند آن طور که شایسته و سزوار حق است قادر به شناخت نشده و نتوانسته آن چنان که باید کمر به خدمت و عبادت بیند. در سطر سطر این گفتار عاشقانه ذکر صفات الهی پر بسامدترین گفتار است. در تحمیدیه‌های شاعر، پالایش روح، اوج تقوا و ایمان، حضور دل، فراموشی از خویشتن خویش، خود نمایی می کند. شیوه پردازش نیایش و دعا‌های عطار، گاه به صورت مستقل، گاه از زبان شخصیت‌ها در لابلای حکایات، بیان می شود. مسئله این است که عطار در نیایش، دعا و تحمیدیه‌هایش بیشتر به چه مضامینی پرداخته و به چه صفات الهی اشاره دارد. این مقاله با بهره گیری از منابع کتابخانه ای به شیوه توصیفی - تحلیلی مورد بررسی قرار گرفته است.

کلید واژه‌ها: عطار، نیایش، دعا، صفات الهی